

16. 8. 2011

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Návrh občanského zákoníku přinese lidem více užitku než problémů

Nedávno zde byl publikován kritický článek JUDr. Felixe a Mgr. Vojtky k návrhu občanského zákoníku. Autoři v něm v úvodu tvrdí, že nový občanský zákoník je „dílem, které přinese lidem více problémů než užitku a které je z hlediska aktuálních potřeb společnosti a zamýšlené evropské úpravy soukromoprávních vztahů dílem uspěchaným a předčasným, předloženým bez předcházející hlubší odborné diskuse“. Tak silný výrok byl jistě učiněn po pečlivém nastudování návrhu a po provedení podrobné analýzy s využitím zejména srovnávací metody, ale jistě nejen jí. Řada kritizovaných jevů se diskutuje již 10 let a měli bychom tak již být dávno za tím, zda známe slovo pacht nebo výměnek. Součástí dneška je diskuse o návrhu a jeho řešeních, ne o znalosti nebo neznalosti té či oné konstrukce.



Úvahy autorů mne nicméně přivádí k otázce, co vlastně lidé od právní úpravy soukromého práva očekávají? Dle životní zkušenosti především to, aby rozumně a poctivě jednajícím člověku soukromoprávní pravidla stavěla do jeho života co nejméně překážek, aby mu v případě řešení různých životních situací poskytla podporu, a je-li to nezbytně nutné, též ochranu před fakticky silnějším subjektem. Lidský život nelze sešněrovat do paragrafů, na to je příliš pestrý. S tím musí počítat i soukromoprávní regulace a uvažování o ní a návrh občanského zákoník tak činí.

Autoři zmíněného článku kritizují, že návrh přináší pojmy a instituty, které již dnes nekorespondují se způsobem života a že by zachování současné terminologie podstatným způsobem pomohlo lepšímu osvojení nové úpravy. Autoři se ptají, „*kdo dnes ví, co přesně znamenají pojmy pacht, výměnek, závdavek, výprosa, rozhrada, poživací právo, svěřenecké nástupnictví, pododkaz, odvážné smlouvy, odbytné atd.*“ Jenom z pojmů, které autoři uvádějí, jsou pacht, výměnek, výprosa, rozhrada, poživací právo, odvážné smlouvy a odbytné pojmy současného platného práva, které nalezneme buď v právních předpisech, mezinárodních smlouvách nebo judikatuře. Nejde tedy o nic nového. Právě judikatura totiž opakovaně ukazuje, že tyto instituty jsou živé, v myslích lidí i právníků se udržely a jejich znovuobnovením se navrátíme k tomu, co praktický život nikdy neopustil.

Pokud jde o problematiku pojmosloví z jiného pohledu - odklonu od současné terminologie, není to opět žádný samoúčel, na který se v článku též poukazuje. Často traktovanou je změna „právního úkonu“ na „právní jednání“. Asi bych toto přirovnal ke změně „bezpodílového spoluvlastnictví manželů“ na „společné jmění manželů“, protože ani v tomto případě nešlo pouze o přejmenování institutu, ale nová „nálepka“ byla doprovázena i změnou v obsahu. Tak je tomu i u právního jednání,

kdy změna má upozornit právě na to, aby si každý uvědomil, že se v rámci nazírání na právně relevantní projev vůle dochází ke změně – co do následků, které vyvolává, co do jeho výkladu i co do nazírání na následky jeho vad. Má varovat před mechanickým osvojováním si nové úpravy a jejímu připodobňování minulosti.

Příliš nerozumím kritice směřující vůči začlenění partikulárních soukromoprávních úprav do kodexu. Že je kodex dlouhý? Nesourodý? Nepřehledný? Naopak, jeho vnitřní členění na části a hlavy poskytuje velmi dobré vodítko k základní orientaci. Tato kritika jako by implikovala snadnost čtení právní úpravy, je-li rozsekána na dílčí zákony. Ale mezi nimi přeci existují vazby a zvláštní právní úpravu bez obecné část nelze. Zpřístupnění různých částí právní úpravy s poznámkami a komentáři pro široké spektrum poučených čtenářů je navíc věcí soukromých vydání, ne oficiální publikace ve Sbírce zákonů.

Zvláštní zastavení si vyžaduje právní úprava právnických osob a její domnělé zdvojení v souběžně přijímaném zákonu o obchodních korporacích. Právní regulace právnických osob je dnes žalostná a je správné, že návrh občanského zákoníku stanoví najisto obecnou právní úpravu pro korporace, fundace i ústavy. Nevím, v čem je spatřována duplicita, když vazba mezi oběma zákony je zřejmá: na obchodní korporace se klasicky užijí obecná ustanovení platná pro všechny právnické osoby, není-li zvláštní právní úpravy; ustanovení o spolcích se užijí tehdy, odkáže-li na ně výslovně zákon o obchodních korporacích. Nic složitějšího, zákon o korporacích upravuje speciality, nic nezdvouje. Pokud jde o kritiku dalších duplicit, je třeba ještě vyčkat zpracování doprovodného zákona, který promítne definitivní verzi přijatého občanského zákoníku do zasažených právních předpisů.

Dále se kritizuje odklon od obecné úpravy a příklon k velmi podrobnému pojetí mnohých institutů. Předně se domnívám, že méně textu současného občanského zákoníku neznamena, že je tato úprava obecná. Obecnost úpravy nelze směšovat s její krátkostí. Je též zjevné, že musí být rozdíl mezi právní regulací závazkového práva na straně jedné a absolutních majetkových práv na druhé straně. V případě prvního hraje primát smlouva, pak stačí rozumné množství dispozitivních pravidel. Ale v případě v článku zmíněných věcných břemen a dědického práva je třeba detailnější právní úpravy. Stačí si uvědomit, že dnes je jediným *de lege lata* upraveným věcným břemenem „věcné břemeno provozování letiště“ v zákoně o civilním letectví. Snad je to trochu úsměvné, ale smích člověka přejde ve chvíli, kdy si uvědomí, že věcná břemena vznikají nejenom smlouvou, ale např. též vydržením. Pak nám naprosto schází právní úprava vztahu, který může spočívat ve služebnosti stezky nebo práva pastvy (což může být v zemědělských oblastech velmi frekventovaný jev, jak ukazují nejen rakouské a švýcarské soudobé realie).

Dědické právo je případ *sui generis*. Jedná se o totalitním právem zřejmě nejpostiženější oblast soukromého práva. Navracejí se v zahraničí naprosto běžné a využívané instituty, ke kterým patří namátkou zřeknutí se dědického práva, vedlejší doložky v závěti, dědická smlouva nebo odkaz. Rozšiřují se též dědické skupiny a zlepšuje ochrana věřitelů. To s sebou samozřejmě nese nárůst v počtu písmenek, ale jde se tím naproti zejména možností zůstavitele, jak pořídit o svém majetku pro případ smrti, což plně konvenuje standardním zahraničním právním úpravám.

Na závěr ke kritice nemodernosti. Moderní taková úprava, která je přizpůsobitelná svým výkladem měnícím se společenským podmínkám. Co dnes chápeme jako vrchol modernosti (internet, sociální sítě), může být zítra zastaralé a překonané dokonalejší platformou pro výměnu informací a tím i uzavírání smluv. Budeme pak zákon vždy měnit, nebo se raději vyhneme kazuistice a obecně pojatou právní úpravu vyložíme vždy s ohledem na použitý komunikační prostředek? Mimochodem, např. ani Principy evropského smluvního práva neobsahují žádná speciální pravidla o uzavírání smlouvy přes internet.

Příležitost diskutovat o návrhu občanského zákoníku bylo v uplynulých deseti letech nespočet, kdo

chtěl, mohl se zapojit, soukromě, v tisku i na platformě Ministerstva spravedlnosti. Diskuse probíhá i v současné době na půdě Ústavněprávního výboru Poslanecké sněmovny a návrh jistě dozná změn. Jednoznačně se však domnívám, že přijetí navržené právní úpravy přinese lidem více užitku, neboť bude více konvenovat zdravému selskému rozumu. A je proto také logické, že výhody si musí lidé osvojit a musí nad nimi přemýšlet, což jistě určitý čas zabere. Ale soukromý život a svoboda za to stojí.

JUDr. Petr Bezouška PhD.

[PRK Partners s.r.o. advokátní kancelář](#), člen Lex Mundi

Jáchymova 2
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 430 111

Fax: +420 224 235 450

e-mail: office@prkpartners.com



© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)

- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)